

Prisilne migracije: novo poglavje starega problema

IZVLEČEK

Politično dogajanje v Evropski uniji je leta 2015 zaznamovala tako imenovana begunska kriza. V spremljajoči razpravi je bila kriza pogosto predstavljena kot enkraten, izjemen dogodek, ki je prizadel predvsem države, članice Evropske unije. V prispevku so predstavljena dejstva, ki to tezo izpodbijajo. Prisilne selitve so namreč razmeroma star svetovni problem. Sedanja begunska kriza je le novo poglavje v njegovi zgodovini.

Ključne besede: prisilne selitve, begunci, notranje razseljene osebe, prosilci za azil.

ABSTRACT

Forced migrations: New dimensions of an old problem

So called refugee crisis was one of the most important events in the European Union in 2015. Many saw the crisis as a unique, extraordinary event that primarily affected European Union countries. The article presents some facts that challenge this wide spread thesis. Forced migrations are presented as a relatively old global problem. Current refugee crisis represents only a new chapter in its long history.

Key words: forced migrations, refugees, internally displaced persons, asylum seekers.

Tako imenovana begunska kriza je leta 2015 dodobra zaznamovala tudi življenje v Sloveniji. Prihod prvega vala beguncev/migrantov avgusta 2015 je sprožil burno razpravo, v kateri so se pojavile različne teze o vzrokih, naravi in posledicah krize. V Sloveniji in tudi nekaterih drugih evropskih državah je že zelo kmalu prevladalo prepričanje, da so begunci/migranti grožnja oziroma nevarnost. Nekateri so šli celo daleč, da so v njih videli zaroto, katere cilj je destabilizacija oziroma uničenje Evrope. Ena ključnih značilnosti omenjene teze je evropocentričnost. Begunska kriza je namreč predstavljena kot evropski problem oziroma kot nekaj, kar je prizadelo predvsem evropske države.

V prispevku želimo opozoriti na pogosto spregledano dejstvo, da prisilne migracije še zdaleč niso le evropski problem, temveč da so čedalje bolj pereč svetovni problem. Hkrati želimo opozoriti, da so se v preteklosti evropske države že soočale s podobnimi problemi in jih tudi razmeroma uspešno razreševale.

Na kratko o terminologiji

V prispevku so uporabljene izrazi (notranje razseljena oseba, begunec, prosilec za mednarodno zaščito in oseba brez državljanstva), ki jih v svojih dokumentih in statistikah uporablja Urad Visokega komisariata Združenih narodov za begunce (bolj znanega pod angleško kratico UNHCR, *United Nations High Commissioner for Refugees*) in Evropska unija. Ker gre večinoma za formalno-pravne izraze, ki pogosto ne morejo opisati kompleksnosti selitvenih procesov, velja opozoriti na nekatere terminološke dileme in zadrege.

Prva je povezana z razlikovanjem med »prostovoljnimi« in »prisilnimi« selitvami. V statistiki se z izrazom migrant oziroma selivec označuje osebe, ki spremenijo naselje običajnega prebivališča (lahko gre za spremembo začasnega ali stalnega prebivališča) za daljše obdobje (navadno vsaj za leto dni) (Statistični urad Republike Slovenije 2011). Čeprav uradne statistike ne razlikujejo migrantov glede na razloge za selitev, se izraz navadno uporablja za osebe, ki se za selitev odločijo prostovoljno, bodisi zaradi ekonomskih bodisi osebnih razlogov. Kadar je oseba v selitev prisiljena, govorimo o prisilnih selitvah oziroma o prisilnih migrantih, beguncih, prebežnikih, azilantih itd. (European Migration Network 2010; Mlekuž 2011; Pajnik, Lesjak-Tušek in Gregorčič 2001). Pri tem velja opozoriti, da je strogo razlikovanje med obema kategorijama zelo problematično. Mejo med prostovoljno in prisilno selitvijo je namreč nemogoče določiti (Mlekuž 2011; Vogrinc 2015), takšno razlikovanje pogosto temelji na ohlapnih formalnopравnih opredelitvah ali pa subjektivnih kriterijih držav, organizacij ali posameznikov. V nadaljevanju je izraz prisilni migrant uporabljen kot krovni izraz za begunce, prosilce za azil, notranje razseljene osebe, osebe brez državljanstva in druge osebe pod zaščito UNHCR-ja. Čeprav UNHCR med prisilne migrante uvršča tudi povratnike (begunci in notranje razseljene osebe, ki so se prostovoljno vrnili domov), ti v članku niso obravnavani.

Avtor besedila:

BOŠTJAN ROGELJ, dr. geografije
 Oddelek za geografijo Filozofske
 fakultete Univerze v Ljubljani,
 Aškerčeva cesta 2, 1000 Ljubljana
 E-pošta: bostjan.rogelj@ff.uni-lj.si

COBISS 1.02 Pregledni znanstveni članek

Druga stvar, na katero velja opozoriti, je enačenje prisilnih selitev z oboroženimi konflikti. Prisilne migracije namreč niso nujno posledica oboroženih konfliktov. V realnosti so razlogi za prisilne selitve zelo raznovrstni in kompleksni. Mednarodno združenje za proučevanje prisilnih selitev (IAS-FM) razlikuje tri tipe prisilnih selitev: selitve zaradi oboroženih konfliktov, selitve zaradi razvojnih projektov in selitve zaradi naravnih katastrof, pri čemer prvi tip vključuje tudi preganjanje na podlagi nacionalnosti, rase, vere, političnega prepričanja ali pripadnosti določeni družbeni skupini (Forced migration online 2016).

Do naslednje zadrege prihaja zaradi enačenja prisilnih migracij in begunstva. Izraza begunec in begunstvo implicirata akt prečkanja državnih meja, saj o beguncih govorimo šele, ko osebe prečkajo državno mejo. Takšno razumevanje prisilnih migracij zanemarja množico ljudi, ki so prisiljeni zapustiti domove, vendar ostanejo na območju matične države. Ko govorimo o prisilnih selitvah, je nujno treba upoštevati, da večina ljudi nikoli ne zapusti lastne države. Zanje se je v strokovni terminologiji in pravnih dokumentih uveljavil izraz notranje razseljene osebe (*Internally displaced persons*, IDPs). Podatki kažejo, da so prav notranje razseljene osebe daleč najštevilnejša skupina prisilnih migrantov na svetu.

Ena od zadreg je povezana s priznavanjem formalnega statusa begunca. Konvencija o statusu beguncev iz leta 1951 begunca opredeljuje kot osebo, ki je "zaradi utemeljenega strahu pred preganjanjem zaradi rase, vere, narodne

pripadnosti, pripadnosti določeni družbeni skupini ali določenemu političnemu prepričanju zunaj države, katere državljan je, in ne more ali zaradi strahu noče uživati varstva te države" (Združeni narodi 1954). Konvencija skupaj z nekaterimi drugimi mednarodnimi pravnimi akti posamezniku s statusom begunca prinaša določene pravice, državam gostiteljicam pa določene obveznosti. Vendar podelitev statusa ni avtomatična. Prisilni migrant, ki zapusti domačo državo, formalno ne postane avtomatično begunec. Upravičenost do statusa mora dokazati v postopku, ki ga določa država gostiteljica. Med trajanjem postopka ima status prosilca za mednarodno zaščito oziroma status prosilca za azil. Čeprav javnost in mediji prosilce za azil pogosto enačijo z begunci, je med obema kategorijama velika razlika v zagotovljenih pravicah.

Dodatno zadrego povzroča dejstvo, da nekatere države poleg statusa begunca poznajo še nekatere druge oblike zaščite prisilnih migrantov. Takšna zaščita posamezniku praviloma omogoča, da legalno ostane v gostujoči državi, vendar pri tem ne uživa pravic, ki bi jih, če bi mu bil priznan status begunca. Primer takšne zaščite je subsidiarna zaščita, ki je uveljavljena v Evropski uniji. V statistikah so tako zaščitene osebe navadno obravnavane enako kot begunci.

Posebna kategorija prisilnih migrantov so osebe brez državljanstva. To so osebe, ki so zaradi različnih razlogov ostale brez državljanstva in zato ne uživajo zaščite lastne države in jih kot take obravnavajo tudi države gostiteljice oziroma različne mednarodne organizacije.

Dvajseto stoletje – stoletje prisilnih selitev

Ljudje se prisilno selijo v vsej zgodovini človeštva. Raziskovalci predvidevajo, da je bil prazgodovinski človek prisiljen zapustiti območja prvotne poselitve v Afriki zaradi okoljskih omejitvev in sprememb (Goldin, Cameron in Balarajan 2012). Zgodovina navaja številne primere množičnih prisilnih selitev. Iz rimskega obdobja je najbolj znana prisilna izselitev Judov iz Palestine. Začetek srednjega veka so zaznamovale množične selitve germanskih in slovanskih plemen zaradi prihoda stepskih ljudstev iz osrednje Azije. Posebno poglavje so deportacije sužnjev iz Afrike v Ameriko med letoma 1650 in 1850 (Goldin, Cameron in Balarajan 2012; Klein 1999; Magocsi 2002).

Do prave eksplozije prisilnih selitev pa je prišlo v 20. stoletju. Množične prisilne selitve so postale stalnica vseh oboroženih konfliktov. Poleg množičnih selitev civilnega prebivalstva z območij spopadov je v kategorijo prisilnih migrantov treba uvrstiti tudi številne zapornike v koncentracijskih taboriščih, vojne ujetnike in prisilne delavce, ki so jih med drugo svetovno vojno izkoriščale nekatere države (Stibbe 2009). Med prisilne migrante lahko prištevamo tudi vojake, ki so se morali pogosto bojevati daleč od domačih krajev (Stibbe 2009). Vendar pa vojne in oboroženi konflikti niso bili edini vir prisilnih migracij. Tudi spreminjanje političnih meja in oblikovanje novih držav sta bila vzroka za številne »dogovorjene« izmenjave prebivalcev, ki jih lahko za prostovoljne označimo le z veliko

domišljije. Vzpon nacionalizmov in ideološki konflikti so ponekod vodili do deportacij »nelojalnih« etničnih in verskih manjšin ter političnih nasprotnikov. V posebno kategorijo spadajo prisilne preselitve zaradi različnih razvojnih projektov, kot so gradnja jezov, različnih infrastrukturnih objektov in podobno.

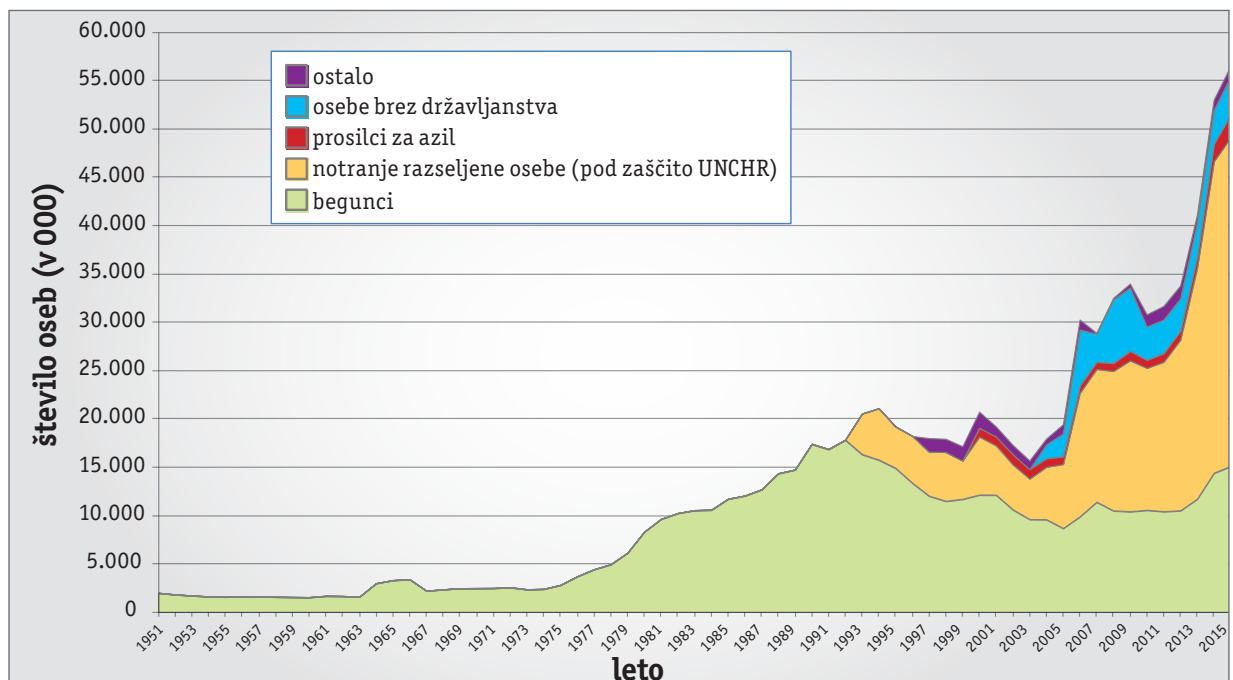
Druga burska vojna ter obe balkanski vojni so bile znanilke nove, »moderne« oblike vojskovanja, v katerem je civilno prebivalstvo postalo eden glavnih ciljev. Nove vojaške tehnologije in taktike ter prevlada skrajno nacionalistične politike so povzročile močno rast prisilnih selitev. Po nekaterih ocenah (Gatrell 2008) je med 1. svetovno vojno samo v Evropi domove zapustilo več kot 13 milijonov ljudi. Še več jih je bilo prisiljenih zapustiti domove med 2. svetovno vojno in

po njej. Magocsi (2002) navaja, da se je bilo v srednji in vzhodni Evropi v letih 1939–1948 prisiljenih preseliti več kot 46 milijonov ljudi. Zaradi razsežnosti begunske problematike je bila na pobudo ameriškega predsednika Roosevelta leta 1943 ustanovljena Mednarodna organizacija za pomoč v vojni prizadetih območij (*United Nations Relief and Rehabilitation Administration*, UNRRA). Čeprav to ni bila njena glavna naloga, je UNRRA zagotavljala osnovno pomoč ter pomagala pri repatriaciji številnih beguncev in razseljenih oseb. Leta 1947 jo je nasledila Mednarodna organizacija za begunce (*International Refugee Organization*, IRO), to pa leta 1950 UNHCR. Medtem ko sta bila mandata UNRRA-ja in IRO-ja omejena na nudenje zaščite in pomoči beguncem v Evropi, je mandat UNHCR-ja že od začetka bolj globalen (UNHCR

2000). Tako je ta organizacija že v šestdesetih letih 20. stoletja večino svojih virov preusmerila v razreševanje begunske problematike v Afriki.

Zaradi globalnega delovanja in podpore Združenih narodov velja UNHCR za najboljši vir podatkov o prisilnih migracijah na svetovni ravni. Pri tem velja opozoriti, da so podatki večinoma omejeni na prisilne migrante, ki so domove zapustili zaradi političnih razlogov ali oboroženih konfliktov. Hkrati velja poudariti, da podatki pogosto temeljijo na ocenah posameznih držav in mednarodnih organizacij. Največkrat vključujejo le begunce, ki so deležni pomoči UNHCR-ja, ne pa tudi tistih, za katere skrbijo druge mednarodne organizacije (podatki ne vključujejo palestinskih beguncev, ki so pod zaščito *United Nations Relief and Works*

Slika 1: Število prisilnih migrantov po svetu v obdobju med letoma 1950 in 2015 (vir: UNHCR 2014; UNHCR 2015)

Agency for Palestine Refugees, UNRWA). Podatki o notranje razseljenih osebah se zbirajo šele od leta 1992 in vključujejo le notranje razseljene osebe, ki prejemajo pomoč UNHCR-ja. Podatki o prosilcih za azil se zbirajo šele od leta 2000 in o osebah brez državljanstva od leta 2004.

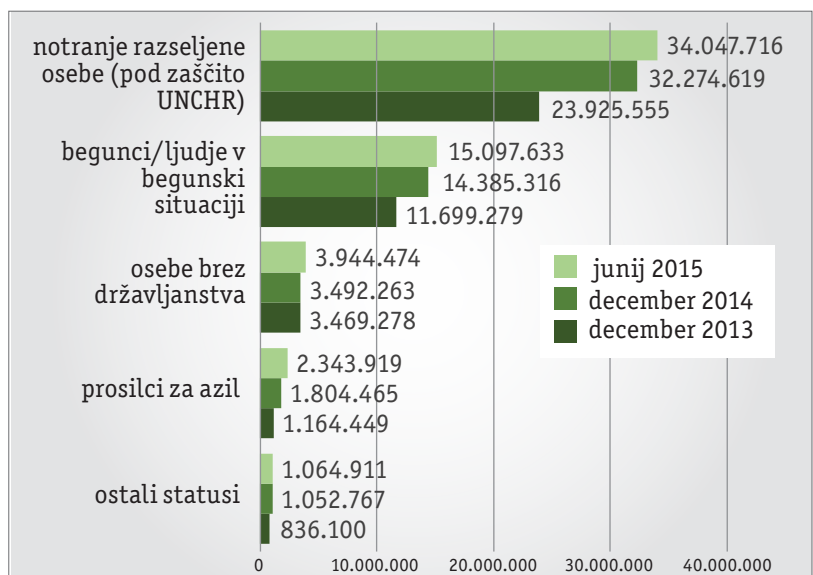
Na sliki 1 so prikazani podatki UNHCR-ja o svetovnem gibanju števila prisilnih migrantov med letoma 1950 in 2015. Zaradi omejenega obsega delovanja, omejenih finančnih virov, osredinjenosti na zagotavljanje pomoči določenim skupinam beguncev in prej opisane specifične metodologije zbiranja podatkov podatki o številu beguncev dejanskih razmer ne odražajo povsem natančno. To velja še posebej za obdobje pred letom 1970 (UNHCR 2000). V UNHCR-jeve statistike namreč niso vključene »dogovorjene izmenjave« prebivalcev (v največjo takšno izmenjavo med Indijo, Pakistanom in Bangladešem leta 1947 je bilo vključenih več kot 11 milijonov ljudi), niti številni begunci, za katere so poskrbele druge humanitarne organizacije (zato statistika ne kaže na porasta števila beguncev v času arabsko-izraelskih vojn in korejske vojne). Med konflikte, ki so sprožili večje množice beguncev v obdobju med letoma 1950 in 1970, spadajo korejska vojna, izraelsko-arabske vojne (v letih 1948, 1956, 1967), sovjetski vdor na Madžarsko leta 1956, alžirska vojna za neodvisnost, vojne za neodvisnost v portugalskih kolonijah Mozambiku, Angoli in Gvineji-Bissau ter državljanske vojne v Demokratični republiki Kongo, Ruandi, Burundiju, Sudanu, Srednjeafriški republiki, Etiopiji in Nigeriji (Biafra).

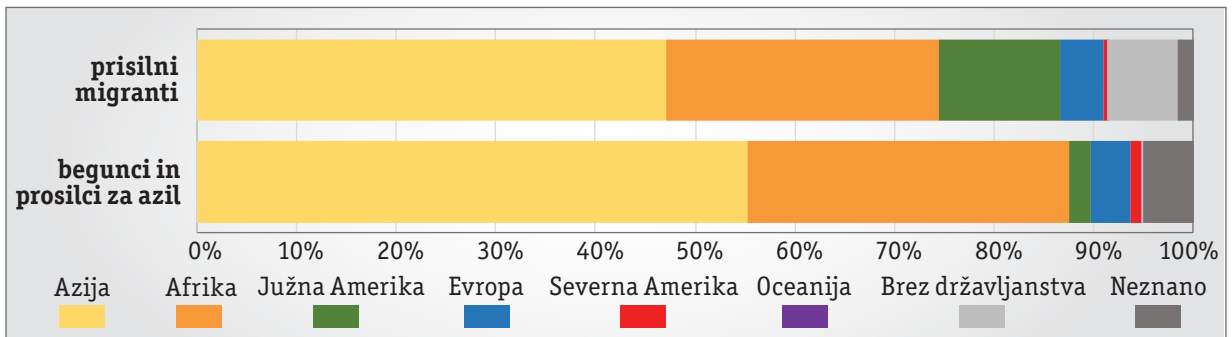
Hitra rast števila beguncev po letu 1970 je posledica izbruha nekaterih večjih begunskih kriz, predvsem pa povečanega obsega delovanja UNHCR-ja in sprememb v njegovem načinu delovanja. V sedemdesetih letih 20. stoletja se je težišče begunske krize iz Afrike preselilo v Azijo (UNHCR 2000). V begunski krizi, ki je spremljala vojno za osamosvojitve Bangladeša (Vzhodnega Pakistana) leta 1971, je domove zapustilo več kot 10 milijonov ljudi, na vrhuncu krize pa je v Indijo vsak dan pribežalo 100.000 beguncev (UNHCR 2000). Sredi sedemdesetih let prejšnjega stoletja je izbruhnila begunska kriza v jugovzhodni Aziji (Vietnam, Kambodža, Laos), v njej pa je domove zapustilo skoraj tri milijone ljudi, medtem ko se število notranje razseljenih oseb ocenjuje na 20 milijonov (UNHCR 2000).

S krizo v jugovzhodni Aziji se je začelo obdobje skoraj dvajsetletne rasti števila

beguncev po svetu. Ponovno zaostrovanje napetosti med Združenimi državami Amerike in Sovjetsko zvezo konec sedemdesetih in na začetku osemdesetih let 20. stoletja je po svetu sprožilo vrsto konfliktov, ti pa hitro rast števila beguncev in drugih prisilnih migrantov. Največje begunsko žarišče je postal Afganistan, od koder je po sovjetski zasedbi leta 1979 zbežalo več kot šest milijonov ljudi (UNHCR 2000). Drugo veliko žarišče je bilo območje Afriškega roga (Etiopija/Eritreja, Somalija in Sudan). Niz vojn ter suša in z njo povezana lakota so sprožili več zaporednih begunskih valov. Po oceni UNCHR-ja je bilo na višku krize (med letoma 1988 in 1990) v regiji okrog 2,2 milijona beguncev (UNHCR 2000). Tretje veliko begunsko žarišče je bil Mozambik. Zaradi državljanske vojne je v letih 1976–1992 iz države zbežalo 5,7 milijona ljudi. Največ v sosednji Malavi, kjer so mozambiški begunci na vrhuncu krize sestavljali kar 10 odstotkov celotnega

Slika 2: Prisilni migranti v letih 2013–2015; število ne vključuje 5.149.742 palestinskih beguncev pod zaščito UNRWA (vir: UNHCR 2015).

Slika 3: Regija izvora prisilnih migrantov in beguncev leta 2015; število ne vključuje 5.149.742 palestinskih beguncev pod zaščito UNRWA (vir: UNHCR 2015).

prebivalstva države (UNHCR 2000). Četrto pomembno begunsko žarišče je postala Srednja Amerika. Državlanske vojne med podporniki in nasprotniki levičarskih gibanj v Nikaragvi, Salvadorju in Gvatemali so povzročile okoli dva milijona prisilnih migrantov. Večinoma je šlo za notranje razseljene osebe, med tistimi, ki so zapustili matične države, pa so zaradi političnih razlogov le redki dobili status begunca (UNHCR 2000). Med drugimi krizami, ki so sprožile močne begunske tokove, velja omeniti državljanske vojne na Šrilanki, v Ugandi in Angoli ter vojno med Irakom in Iranom. Obdobje nenehne rasti števila beguncev je doseglo vrh leta 1992, ko je bilo na svetu skoraj 18 milijonov beguncev. Največ so k temu prispevali zgoraj naštetih konflikti v Afriki in Aziji ter novi spopadi in vojne na območjih nekdanjih Jugoslavije in Sovjetske zveze.

Sledilo je obdobje zmanjševanja števila prisilnih migrantov (predvsem zaradi umiritve razmer v Afganistanu, na Balkanu in v nekaterih afriških državah), ki je trajalo do leta 2005. V tem času so mednarodne organizacije na čelu z UNHCR-jem začele večjo pozornost namenjati drugim katego-

rijam prisilnih migrantov, predvsem notranje razseljenim osebam, prosilcem za azil in osebam brez državljanstva. K temu so odločilno pripomogle spremembe v načinu in območju delovanja človekoljubnih organizacij. V preteklosti je bilo njihovo delovanje omejeno na države, v katerih so begunci iskali zatočišče, tako imenovane države azila. V devetdesetih letih pa so začele v večjem obsegu delovati tudi na območjih, kjer so še vedno potekale sovražnosti. S tem se je krog njihovega delovanja z beguncev razširil tudi na notranje razseljene osebe.

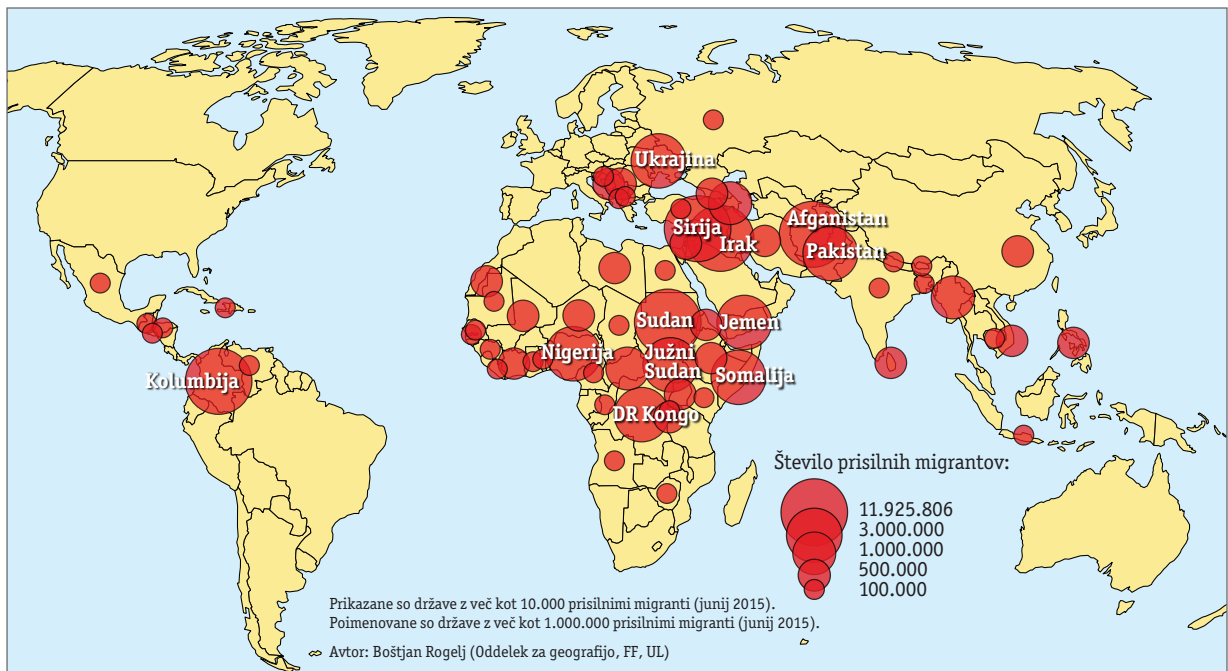
S hitrim naraščanjem števila beguncev se je večal tudi pritisk na razvite države, saj so v njih mnogi iskali varen azil. Posledično se je v razvitih državah začel krepiti dvom o upravičenosti številnih zahtev po statusu begunca. Čedalje bolj se je utrjevalo prepričanje, da je večina beguncev pravzaprav ekonomskih migrantov, ki v razvitih državah iščejo možnosti za boljše življenje. Takšno razmišljanje je vodilo k zaostrovanju azilne politike. Države so začele postavljati čedalje ostrejšje pogoje za pridobitev azila in uvajati dolgotrajne postopke, v katerih so posamezniki morali dokazati upravičenost do azila.

Poleg tega so začele uvajati nove kategorije zaščite, ki posamezniku dajejo manj pravic kot status begunca.

V novejšem času je bilo prisilnih migrantov v svetu še najmanj leta 2003, ko je njihovo število malce preseglo 17 milijonov, število beguncev pa je doseglo minimum leta 2005, ko jih je bilo nekaj več kot 8,6 milijona (UNHCR 2015). Od takrat njihovo število znova narašča, pri čemer je sprva raslo predvsem število notranje razseljenih oseb, v zadnjem času (po letu 2012) pa močno narašča število beguncev in prosilcev za azil. K rasti so poleg nekaterih tradicionalnih kriznih žarišč (Sudan, Afganistan, Somalija, Demokratična republika Kongo) največ prispevale državljanske vojne v Siriji, Iraku, Jemnu in Kolumbiji.

Trenutno stanje (leto 2015)

Po podatkih UNHCR-ja (glej slike 2 in 3) je bilo sredi leta 2015 na svetu skoraj 56 milijonov prisilnih migrantov. K temu moramo prišteti še nekaj več kot pet milijonov palestinskih beguncev pod okriljem UNRWA (2015). Skrb zbudajoča je hitra rast, ki ni le posledica vojne v Siriji. Rast števila prisilnih migrantov je značilna za vse celine. V

Slika 4: Prisilni migranti glede na državo izvora junija 2015; število ne vključuje 5.149.742 palestinskih beguncev pod zaščito UNRWA (vir: UNHCR 2015).

Evropi je posledica ukrajinske krize. V Latinski Ameriki je prišlo do zaostritve razmer v Kolumbiji, zaostrovanje razmer v Afganistanu in Pakistanu ter vojna v Jemnu pa so poleg vojne v Siriji in Iraku najpomembnejši vzroki naraščanja števila prisilnih migrantov v Aziji. V Afriki sta k rasti največ prispevala zaostrovanje razmer v Nigeriji ter nadaljevanje državljanske vojne v Sudanu in Južnem Sudanu.

Regionalno (glej sliko 4) največ prisilnih migrantov prihaja iz Azije, sledita Afrika in Južna Amerika. Če odštejemo še deleža ljudi brez državljanstva in tistih, katerih država izvora ni znana, prihaja iz preostalih regij le pet odstotkov prisilnih migrantov. Če pa upoštevamo le begunce in prosilce za azil, je razporeditev še bolj neenakomerna, saj jih kar 55 odstotkov prihaja iz Azije, 32 odstotkov pa iz Afrike.

Od leta 2013 je daleč največji vir prisilnih migrantov Sirija. Od tam je sredi leta 2015 prišlo 12 milijonov oziroma skoraj petina vseh svetovnih prisilnih migrantov. S skoraj sedmimi milijoni prisilnih migrantov je drugi največji vir Kolumbija. Večinoma gre za notranje razseljene osebe, ki so domove zapustile zaradi nasilja paravojaških enot (med njimi je najpomembnejša *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia*, FARC) in kriminalnih združb. Sektaško nasilje in vojna z Islamsko državo sta v Iraku povzročila razselitev skoraj 4,5 milijona oseb. Večina, skoraj štiri milijone, je notranje razseljenih oseb, preostali so begunci in prosilci za azil. Čedalje večji problem postaja Afganistan, kjer so se po umiku koalicijskih enot varnostne razmere začele znova zaostrovati. Samo v zadnjih dveh letih se je iz domače države izselilo pol milijona ljudi, skupaj je razseljenih že

štiri milijone Afganistancev. Vojna med državama in spopadi med različnimi uporniški skupinami so v Sudanu in Južnem Sudanu povzročili 5,5 milijona prisilnih migrantov, od tega 3 milijone v Sudanu in 2,5 milijona v Južnem Sudanu. Edino večje krizno žarišče, v katerem se je število prisilnih migrantov v zadnjem času občutno zmanjšalo (s 3,5 milijona leta 2013 na 2,4 milijona leta 2015), je demokratična republika Kongo. V Somaliji je državljanska vojna med vladnimi enotami in militantno islamistično skupino Al-Shabaab v beg pognala več kot dva milijona ljudi. Zaradi spopadov med vladnimi enotami in različnimi islamističnimi skupinami na severu države je več kot dva milijona prisilnih migrantov tudi v Pakistanu. Podobno je v Nigeriji, od koder prihaja 1,6 milijona prisilnih migrantov. Državlanske vojne, v katere so neposredno ali posredno vpletene tudi sosednje

države, so prisilile v selitev 1,7 milijona ljudi v Ukrajini, skoraj 1,3 milijona ljudi v Jemnu in nekaj več kot milijon ljudi v Srednjeafriški republiki. Na koncu pregleda držav z največ prisilnimi migranti leta 2015 je treba omeniti še skoraj štiri milijone ljudi, ki zaradi različnih razlogov niso državljani nobene države in so deležni zaščite UNHCR-ja. Največ oseb brez državljanstva živi v Mjanmaru (več kot milijon), Slonokoščeni obali (0,7 milijona), na Tajskem (0,5 milijona), v Zimbabveju (0,3 milijona) in Latviji (260.000).

Velika večina prisilnih migrantov poišče zatočišče v domači državi (notranje razseljene osebe). Med tistimi, ki ga poiščejo onkraj državnih meja, jih večina ostane v sosednjih državah. Čeprav se v Evropski uniji in drugih razvitih regijah po svetu pogosto ustvarja občutek, da se vsi begunci zgrinjajo ravno k njim, je resnica precej drugačna. Ob upoštevanju standardne delitve držav po dohodku, ki jo uporablja Svetovna banka, je v bogatih državah le nekaj več kot 18 % beguncev in prosilcev za azil. To je le odstotek več kot v najrevnejših državah (UNHCR 2015; Svetovna banka 2015). Edina evropska država v deseterici največjih gostiteljic je Nemčija (preglednica 1). Po podatkih Zveznega urada za migracije in begunce je konec leta 2015 gostila nekaj več kot 700.000 beguncev in prosilcev za azil. Na vrhu sta Jordanija, kjer je ob upoštevanju palestinskih beguncev že skoraj tri milijone beguncev in prosilcev za azil, ter Turčija, kjer jih je po podatkih vlade iz marca 2016 že 2,7 milijona (UNHCR 2016). Pri tem velja opozoriti, da je njihovo število samo v zadnjega pol leta naraslo za skoraj 800.000.

Nekoliko drugačno sliko dobimo, če število beguncev in prosilcev za azil primerjamo s številom prebivalcev v

državi. V tem pogledu sta svetovni fenomen Libanon in Jordanija, saj gostita okrog 440 beguncev in prosilcev

Preglednica 1: Deset največjih gostiteljic beguncev in prosilcev za azil leta 2015 (vir: UNHCR 2015; UNRWA 2015).

	država	število beguncev	število prosilcev za azil	število palestinskih beguncev	skupaj
1	Jordanija	664.102	20.693	2.212.917	2.897.712
2	Turčija	1.838.848	145.335	-	1.984.183
3	Libanon	1.172.388	10.851	493.134	1.676.373
4	Pakistan	1.540.854	6103	-	1.546.957
5	Iran	979.441	42	-	979.483
6	Južna Afrika	114.512	798.080	-	912.592
7	Etiopija	702.467	2871	-	705.338
8	Kenija	552.272	40.341	-	592.613
9	Nemčija	250.299	311.551	-	561.850
10	Združene države Amerike	267.222	224.508	-	491.730

Preglednica 2: Države z največjim številom beguncev in prosilcev za azil na tisoč prebivalcev leta 2015 (vir: lastni izračuni na podlagi podatkov UNHCR, 2015, Združeni narodi, 2016).

	država	število beguncev in prosilcev za azil	število prebivalcev	število beguncev in prosilcev za azil na 1000 prebivalcev
1	Libanon	1.676.373	3.779.859	443,5
2	Jordanija	2.897.712	6.675.000	434,1
3	Nauru	1322	10.086	131,1
4	Čad	423.523	11.175.915	37,9
5	Turčija	1.984.183	76.903.000	25,8
6	Južni Sudan	266.519	11.071.132	24,1
7	Mavretanija	77.258	3.460.388	22,3
8	Džibuti	17.373	818.159	21,2
9	Švedska	198.342	9.706.201	20,4
10	Republika Kongo	64.740	3.697.490	17,5
11	Južna Afrika	912.592	54.001.953	16,9
12	Malta	6520	425.384	15,3
...
18	Avstrija	91.647	8.506.889	10,8
19	Švica	86.475	8.188.649	10,6
20	Jemen	272.949	25.955.919	10,5
21	Norveška	52.928	5.107.970	10,4

za azil na tisoč prebivalcev. Za primerjavo: Slovenija je na višku vojne v Bosni in Hercegovini gostila 70.000 beguncev (Utenkar 2015) oziroma 34 na tisoč prebivalcev. Med državami, ki močno izstopajo, sta še majhna tihomorska država Nauru s 131 begunci in prosilci za azil na tisoč prebivalcev in Čad, kjer pa je razmerje že občutno manjše (37,9 begunca na tisoč prebivalcev). Sledijo Turčija, Južni Sudan, Mavretanija, Džibuti in Švedska kot edina država Evropske unije v prvi deseterici; v naštetih državah se razmerje giblje v razponu od 20 do 25 beguncev in prosilcev za azil na tisoč prebivalcev. Poleg Švedske, ki močno izstopa, imajo med evropskimi državami razmeroma visoko razmerje še Malta (15,3), Avstrija (10,8), Švica (10,6) in Norveška (10,4).

Navedeni podatki dokazujejo, da je problem prisilnih selitev globalen in ne evropski. Delež prisilnih migrantov, ki si zatočišče poiščejo v Evropi, je sorazmerno majhen. Večina jih namreč ostane v domači državi oziroma se umakne v prvo varno sosednjo državo. Podatki UNHCR-ja kažejo, da so sosednje države prevzele levji delež beguncev iz Sirije. Po podatkih iz sredine leta 2015 je v Turčiji, Libanonu in Jordaniji nastanjenih več kot 3,5 milijona sirskih beguncev, to število pa se je v zadnjem času še občutno povečalo. Zato so številne kritike evropskih politikov na račun sirskih sosed neupravičene in nekorektne.

Poleg tega se je treba zavedati, da problem prisilnih selitev ni nov oziroma da kriza, povezana s konfliktom v Siriji, ni enkratna, posebna ali izjemna.

Zgodovina beleži številne primere prisilnih selitev, v 20. stoletju pa so postale stalnica vseh večjih oboroženih konfliktov. Množični eksodusi beguncev, kakršnemu smo trenutno priča v Siriji, so razmeroma pogosti. Razlika je le v tem, da se jih večina dogaja daleč od Evrope, zato nas neposredno ne prizadenejo oziroma o njih zaradi medijske nezanimivosti ne vemo prav veliko. Zadnji veliki begunski val je Evropa doživela na začetku devetdesetih let 20. stoletja, v času vojn na območju nekdanje Jugoslavije. Takrat je bilo v Evropski uniji nastanjenih več kot 1,3 milijona beguncev in prosilcev za azil (Eurostat 2016). Tudi takrat so bile na tapeti razprave, kako bo tako veliko število beguncev vplivalo na posamezne države. Čas je pokazal, da je bila velika večina strahov in pomislekov odveč.

Viri in literatura

1. European Migration Network, 2010: Asylum and Migration Glossary. European Commission, European Migration Network, Brussels.
2. Eurostat, 2016: Asylum statistics. Medmrežje: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Asylum_statistics (28. 3. 2016).
3. Forced Migration Online, 2016: What is forced migration? Medmrežje: <http://www.forcedmigration.org/> (15. 2. 2016).
4. Gatrell, P. 2008: Refugees and Forced Migrants during the First World War. Immigrants & Minorities, 26, 1-2. London.
5. Goldin, I., Cameron, G., Balarajan, M. 2012: Exceptional people: how migration shaped our world and will define our future. Princeton University Press. Princeton, Oxford. Klein, H. 1999: The Atlantic slave trade. Cambridge University Press. Cambridge, New York.
6. Magocsi, P. 2002: Historical atlas of East Central Europe from the early fifth century to the present. Thames & Hudson. London.
7. Mlekuž, J. 2011: ABC migracij. Založba ZRC. Ljubljana.
8. Pajnik, M., Lesjak-Tušek, P., Gregorčič, M. 2001: Prebežniki, kdo ste? Mirovni inštitut. Ljubljana.
9. Statistični urad Republike Slovenije, 2011: Naravno in selitveno gibanje prebivalstva, Slovenija metodološka pojasnila. Ljubljana.
10. Stibbe, M. 2009: Captivity, forced labour and forced migration in Europe during the First World War. Routledge. London, New York.
11. Svetovna banka, 2015: Refugee population by country or territory of origin. Medmrežje: <http://data.worldbank.org/indicator/SM.POP.REFG.OR> (20. 2. 2016).
12. UNHCR, 2000: The State of the World's Refugees 2000: Fifty Years of Humanitarian Action. Oxford University Press. Oxford.
13. UNHCR, 2014: UNHCR Statistics – The world in Numbers. Medmrežje: <http://popstats.unhcr.org/en/overview> (20. 2. 2016).
14. UNHCR, 2015: UNHCR Mid-Year Trends, June 2015 - Trends in populations of concern to UNHCR. Medmrežje: <http://www.unhcr.org/statistics/mid2015stats.zip> (20. 2. 2016).
15. UNHCR, 2016: Syria Regional Refugee Response (Inter-agency Information Sharing Portal). Medmrežje: <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=224> (25. 3. 2016).
16. UNRWA, 2015: UNRWA in Figures. Medmrežje: http://www.unrwa.org/sites/default/files/unrwa_in_figures_2015.pdf (20. 2. 2016).
17. Utenkar, G. 2015: V Sloveniji je bilo že 70.000 beguncev. Delo.
18. Vogrinc, J. 2015: Politični da, ekonomski ne? Kako razločimo ekonomskega migranta od političnega begunca. Mladina. Ljubljana.
19. Združeni narodi, 1954: Konvencija o statusu beguncev. Generalna skupščina Združenih narodov. New York.
20. Združeni narodi, 2016: Population and Vital Statistics Report - Population, latest available census and estimates, latest available data. Medmrežje: <http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/vitstats/serATab2.pdf> (25. 3. 2016).